

מדיניות הרשות בעניין הסחר בערכי טבע מוגנים ובחיות בר מוגנות
(יבוא, יצוא, יצוא חוזר והכנסה מהים)

סימוכין : מדיניות הרשות בעניין הסחר (יבוא ויצוא) בחיות בר 14/1/2001

I. רקע

ככלל, רשות הטבע והגנים סבורה כי מקומן של חיות בר וערכי הטבע הוא בבר. בהתאם לעקרון זה הרשות אוסרת סחר ואחזקה של מינים ארצישראליים. עם זאת, הרשות מתירה יבוא ויצוא של מינים אקזוטיים מסוימים בהתאם לעקרונות החוק. מטרת המסמך הוא להתוות את הדרך להסדרת הסחר הבינלאומי (יבוא/יצוא) במינים אשר הינם חיות בר מוגנות (חב"מ) וערכי טבע מוגנים (עט"מ) (בהתאם להגדרתם בחוק להגנת חיית הבר וחוק גנים ושמורות) כדי שתספק מענה על צרכי שמירת הטבע וצורכי בעלי החיים הנסחרים מחד והן לציבור הרחב כולל הסוחרים והמגדלים של בעלי החיים והמוצרים העשויים מהם או מחלקיהם, מאידך.

בחקיקה הישראלית, הגבלת הסחר בערכי טבע כרוכה בשני חוקים :

1. חוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה – תשנ"ח 1998, סעיף 133 קובע: "לא יסחר אדם בערך טבע מוגן אלא לפי היתר...". קיימות שתי תקנות רלוונטיות בחוק זה, אחת עם רשימה של ערכי טבע ישראליים והשנייה עם רשימה של כל המינים הרשומים בנספחי אמנת CITES (ראה בהמשך), ומכריזה עליהם כערכי טבע מוגנים¹.
2. חוק הגנת חיית הבר (1955), סעיף 8א אוסר על הסחר בחיות בר ללא היתר (חוק זה מוגבל רק ליונקים, עופות, זוחלים, ודו-חיים). בשנת 1994 נחקקו בארץ תקנות לחוק הגנת חיית הבר שהסדירו את עניין הסחר וההחזקה של המינים המוגדרים כחיות-בר מוגנות.

II. עקרונות המדיניות

1. **שמירת טבע מקומית:** העיקרון הראשון והחשוב ביותר שעומד בפני רט"ג מכוח הסמכות והמנדט שלה בחוק הוא שמירה על הטבע בישראל. לכן, הסחר במינים מקומיים אסור. בנוסף, יוגבל או יאסר הסחר במינים אשר הרשות מצאה כי הם עלולים להוות סיכון לטבע בישראל. ככלל, יוחמרו הכללים על כניסת חיות בר לישראל אשר להן פוטנציאל פלישה, בהתאם להערכות סיכון. מין פולש מוגדר כמין אשר הופץ בעקבות פעילות האדם לאזור שמחוץ לתחום תפוצתו הטבעי, והצליח לייסד במקום זה אוכלוסייה המתרבה ואף מצליחה להתפשט. הפצתם של מינים אלו לאזור חדש גורמת פעמים רבות לנזק משמעותי לאדם ו/או לסביבה. הסחר הבינלאומי בחיות-בר לשוק חיות-המחמד מהווה את אחד ממסלולי החדרת מינים פולשים המשמעותיים.
- a. על-מנת לצמצם את הסיכון מחדירתם לישראל של מינים פולשים, הרשות תבחן מינים המבוקשים ליבוא. בחינה זו תכלול הערכת סיכון אקולוגי שמטרתה לבחון את הסיכויים

¹ אכרזת גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה (יישום האמנה בדבר סחר בין-לאומי במינים של חיית בר וצמחיית בר הנתונים בסכנה) (ערכי טבע מוגנים), תשס"ד-2004; אכרזת גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה (יישום האמנה בדבר סחר בין-לאומי במינים של חיית בר וצמחיית בר הנתונים בסכנה) (ערכי טבע מוגנים), תשס"ה-2005.

והסיכונים לפלישה, ותתבסס על מתודולוגיה מקצועית בינלאומית מקובלת. הרשות תפרסם רשימות של מינים המותרים והאסורים בסחר.

2. **שמירת טבע עולמית:** רשות הטבע והגנים מחויבת ושותפה לשמירת טבע עולמית. על כן, יוגבל או ייאסר הסחר במינים אשר הרשות מצאה כי הסחר בהם, או במוצרים העשויים מהם או במוצרים המכילים חלקים שלהם, עלול להוות פגיעה בשמירת טבע בעולם או באוכלוסיות המקור. בעניין זה יילקחו בחשבון גם מחויבות המדינה העולה מכללי האמנות אליהן מדינת ישראל מחויבת (כגון אמנת CITES) וגם ממצבן של אוכלוסיות הבר בטבע בארצות מוצאן, למשל בהתאם להגדרות הסטטוס בספר האדום של ה IUCN².

3. **סיכון לאדם:** יוגבל או יאסר סחר במינים העלולים להוות סכנה לאדם (בהתאם להגדרת "מינים מסוכנים" במסמך מדיניות החזקה בחיות בר של רט"ג).

4. **שיקולי צער בעלי חיים ושמירה על רווחה הולמת:** יוגבל או ייאסר הסחר במינים אשר נדרשים בתנאי החזקה מיוחדים אשר האדם הסביר אינו יכול לספק עבורם תנאים הולמים (בהתאם למסמך מדיניות החזקה חיות בר של רט"ג).

III. כללי הסחר בחיות הבר מוגנות וערכי טבע מוגנים

ככלל יש לפעול על פי עקרון הזהירות, ולא להתיר יבוא אלא לאחר בחינתו של מין בהתאם לעקרונות שלעיל. הטיפול היעיל ביותר בתופעת המינים פולשים הוא מניעת כניסתם מלכתחילה.

למדיניות זו יצורפו נספחים, ובהם כללים ייעודיים לסחר בקבוצות מינים או מוצרים, אשר יפרטו אילו מינים מקבוצות אלו מותרים בסחר בהתאם לעקרונות.

יבוא מין של חית בר מוגנת או ערך טבע מוגן יותר רק למי שמורשה בהחזקת המין וזאת בהתאם למדיניות החזקה. מדיניות זו מבוססת על העיקרון שמינים יהיו מותרים בהחזקה בהתאם לסטטוס מתקן החזקה:

- מוסדות מחקר
- גני חיות מאושרים
- פינות חי
- גני מקלט
- מגדלים מיוחדים
- הציבור הכללי

אמנת CITES: בשנת 1979 מדינת ישראל חתמה על אמנת וושינגטון, הנקראת גם אמנת Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Flora and Fauna), אמנה המסדירה את הסחר הבינ-לאומי במינים של חיות וצמחי בר הנתונים בסכנה (להלן "האמנה"). האמנה נכנסה לתוקף בישראל בתאריך 17.3.1980. האמנה קובעת שלכל מדינה החתומה עליה יהיה גוף מנהלי (Management Authority) וגוף מדעי

² IUCN - ראשי תיבות של: International Union for the Conservation of Nature - האיגוד הבינלאומי לשימור הטבע. בין השאר עוסק הארגון בהכנת רשימת מינים בסכנת הכחדה הידועה בתור ה"רשימה האדומה". מידע נוסף ניתן למצוא בכתובת: <https://www.iucn.org>

(Scientific Authority) לטיפול בנושאי האמנה. הממשלה קבעה בהחלטה מספר 413 מיום 11.2.1979, שרשות הטבע והגנים³ תמלא תפקידים אלה. חטיבת אכיפה וחטיבת מדע של רשות הטבע והגנים ממלאות, בהתאמה, תפקידים אלה על פי כללי האמנה. החטיבות תפעלנה על פי כללי האמנה וההכרעות (Resolution) שנקבעו על ידי המדינות החברות ועל פי החוקים בישראל. הרשות תפעל לעדכן את החקיקה הישראלית בהתאם לכללי האמנה.

כל המינים הרשומים בנספחי האמנה מוכרזים כערכי טבע מוגנים בחקיקה הישראלית. עדכון החקיקה מוטמע לאחר כל שינוי בנספחי האמנה. על פי נוהל שמוסכם בין רטי"ג ומשרד הגנת הסביבה ואשר הועבר למזכ"ל האמנה בשנת 2007, ישראל קבעה מנגנון עדכון ההכרזה של כל המינים הרשומים בנספחי אמנת CITES כערכי טבע מוגנים בחוק הישראלי כך שהחקיקה הישראלית תהיה תואמת את כללי האמנה.

סעיף 17 לאמנת CITES מאפשר לכל מדינה חברה להחמיר על כללי האמנה לפי המדיניות ו/או החקיקה שלה. מדינות רבות ובעיקר המדינות המערביות (כגון, אלה בצפון אמריקה, אוסטרליה, שוויץ והאיחוד האירופאי) מחמירות על כללי האמנה.

ישראל מחמירה על כללי האמנה בהתאם לעקרונות אלה והרשות עדכנה דרך מזכירות האמנה את כל המדינות החברות באמצעות הודעה רשמית (Notification).

האמנה מסווגת מינים בשלושה נספחים :

a. בנספח I רשומים מינים הנמצאים בסכנת הכחדה גבוהה שאין להתיר בהם העברה בינלאומית למטרות מסחריות.

b. בנספח II רשומים מינים רבים הנמצאים באיום של סכנת הכחדה, ולכן האמנה קובעת כללים לסחר במינים אלה.

c. בנספח III רשומים מינים שמדינה מסוימת מבקשת את עזרת המדינות החברות האחרות להקפדה יתרה על הסחר בהם על מנת למנוע פגיעה באוכלוסיית המקומית שלה.

1. **מינים בנספח I.** יותר יבוא או יצוא של מינים הרשומים בנספח I רק למטרות שאינן למטרות רווח, כגון, שמירת טבע, מחקר ואכיפה. יותר יבוא רק לגני חיות, למוסדות שמירת טבע, או אכיפה, כהגדרתן במדיניות ההחזקה, בכפוף לחוות דעתו של הגוף המדעי ולפי כללי האמנה.

2. **מינים בנספחים II ו-III.** יבוא מינים אלה יותר למטרות מסחריות, רק כאשר אין חשש לפגיעה בטבע בישראל או בארץ המוצא בכפוף לחוות דעתו של הגוף המדעי ולפי כללי האמנה. יותר יבוא של מינים אלה בהיתר של הרשות לפי התנאים הבאים :

א. ככלל, יותר יבוא של מינים אלה רק מגידול בשבי ולא מהבר, חריגים יותרו בהתאם לתת-סעיף ג'.

ב. יותר יבוא רק ממקומות המאושרים על ידי הרשויות המוסמכות של המדינה המייצאת.

³ רשות שמורות הטבע, דאז.

- ג. ככלל, היתר יבוא יונפק רק לאחר אישור מקדים של הגוף המדעי באמצעות מסמך NDF (non-detriment finding) "תוצאה של אי-פגיעה", ואישור מקדים של הגוף המנהלי באמצעות מסמך LAF (Legal Acquisition Finding) "מקור החזקה חוקית", שהוגשו לרטי"ג ביחד עם הבקשה להיתר.
- ד. הגוף המדעי והגוף המנהלי רשאים לדחות את מסקנות המסמכים המוזכרים בתת-סעיף ג', או לוותר על דרישה להצגתם; וזאת על פי שיקולים מקצועיים.

מינים שאינם מופיעים בנספחי האמנה: ככלל, המגמה היא לאסור יבוא של מינים בשתי הקטגוריות הגבוהות ביותר של ה"הרשימה האדומה" של IUCN: CR (critically endangered), E (endangered), כמו כן, יאסר יבוא מחוות רבייה הנמצאות בתחום התפוצה של המין, אלא באישור של הגוף המדעי. כמו במינים המופיעים בנספחי האמנה, יידרש אישור כי הסחר בפרטים אלה אינו פוגע באוכלוסיית הבר (non-detriment finding) "תוצאה של אי-פגיעה" ממדינת היצוא וגם על הוכחה שהושגו כחוק (Legal Acquisition Finding). מסמכי ה-NDF וה-LAF יוצגו לרשות עם הבקשה להיתר יבוא.

סחר, ובכלל זה יבוא ויצוא, של חיות בר מוגנות וערכי טבע מוגנים ומוצריהם יתקיים בהתאם למדיניות זו ובכפוף להיתר בכתב מרטי"ג.

יבוא חיות בר למטרות מחקר ביולוגי או רפואי שאינו מסחרי. יותר יבוא בכפוף להצגה של אישור הוועדה האתית לניסויים בבעלי חיים של מוסד המחקר, המפרט את שם המין וכמות הפרטים המאושרים למחקר וכן, היתר מחקר מהרשות, הכולל הוראות אחזקה (כמפורט במסמך נפרד), ובו דרישה לא להעביר את בעלי החיים לגורם אחר ללא היתר בכתב מהרשות, וציון לגורל הפרטים בסוף המחקר.

פוחלצים – ובכלל זה שלל ציד (Hunting trophies) יאסר סחר למעט למטרות של שמירת טבע, מדע ולמוסדות חינוך.

יבוא של תוצרים וחומרים מעובדים מחיות בר מוגנות ומערכי טבע מוגנים. יבוא ויצוא של תוצרים של חיות בר מוגנות ו/או ערכי טבע מוגנים (כגון: מזון, עורות, תכשיטים, תרופות, רהיטים וכו') יהיה בהתאם לעקרונות מדיניות זו ולמפורט בהיתר הכללי לאחזקת מוצרים.

יבוא ויצוא של מינים ישראליים. ככלל, הרשות אוסרת יבוא ויצוא של מינים ישראליים, למעט מקרים מיוחדים, כגון: החלפת פרטים בין גני חיות, מחקר מדעי, צרכי שמירת טבע או אכיפה.

חוות רבייה בישראל. ככלל, הרשות אוסרת הקמת חוות רבייה של מינים ישראליים. הרשות תבחן כל בקשה להקמת חווה לגידול מינים לא-ישראליים למטרות סחר משקולי שמירת טבע, בהתאם לעקרונות המדיניות ובכפוף לתנאי החזקה שיוגדרו לחווה.

דו"חות לאמנה. הגוף המנהלי יכין ויגיש דו"ח שנתי עבור מזכירות האמנה על ההיתרים בסחר במינים הרשומים בנספחי האמנה. הגוף המנהלי יכין ויגיש דוח שנתי לאמנה בעניין אכיפה, ודוח תלת-שנתי לאמנה בעניין מנהלי. כל אלה לפי כללי האמנה.

ועדת חריגים. תוקם ועדת חריגים אשר תדון ותחליט על בקשות חריגות. חברים בוועדה יהיו: נציגי חטיבות מדע, אכיפה והלשכה המשפטית. במקרה של אי-הסכמה, הנושא יובא להחלטת מנכ"ל רטי"ג.

נספחים:

נספח עופות – רשימות לבנות/שחורות

נספח זוחלים – רשימות לבנות/שחורות
נספח שנהב
נספח פרוות
נספח רכיכות
נספח דגי מים מלוחים
נספח יונקים
נספח מים מתוקים
נספח בקשה לבחינת מין חדש
נספח בקשת ערעור על מין מהרשימות